

Oikeusministeriö
Oikeuslaitoksen riippumattomuuden
perustuslailliset takeet -työryhmä

Dnro L2025-87
30.11.2025

OM011:00/2024

SUOMEN ASIANAJAJIEN LAUSUNTO KEHITTÄMISTARVEMUISTIESTA AVUSTAMISTA KOSKIEN

Suomen Asianajajat on edustettuna työryhmässä, jolle tämä lausunto on toimitettu. Työryhmä ei ole kuitenkaan erikseen kuullut Suomen Asianajajien edustajaa tai asianajajia, joten Suomen Asianajajat katsoo tarpeelliseksi lausua työryhmälle työn alla olevan kehittämistarvemuistion avustajia koskevasta osiosta.

Suomen Asianajajien, jonka toiminnasta on säädetty asianajajista annetulla lailla (496/1958, "AAL") ja määrätty oikeusministeriön vahvistamilla ja Suomen Säädoskoelmissa julkaistuilla säännöillä (672/2024), tehtävänä on *turvata asianajajien itsenäisyys ja riippumattomuus sääntelemällä ja valvomalla asianajajien toimintaa* sekä hoitamalla muut sille laissa säädetyt tehtävät (säännöt 3 § 1 kohta).

1. YLEISIÄ HUOMIOITA

Oikeus avustajaan on erityinen oikeusturvan osatekijä, sillä se on keskeinen keino varmistaa jokaisen perusoikeuksina turvattujen oikeuksien toteutuminen ja oikeuksiin pääsy. Tämä pätee myös tilanteissa, joissa oikeutta käydään valtiota vastaan, valtion intressien vastaisesti tai vaikkapa poikkeusoloissa, joissa perusoikeuksia on rajoitettu.

Oikeusvaltiossa on aina oltava valtiovallasta riippumaton ja itsenäinen asianajajakunta, joka tarjoaa yksityishenkilöille ja yhteisöille korkealaatuiset ja luotettavat oikeudelliset palvelut sekä tarvittaessa puolustaa oikeussubjektien oikeuksia myös julkista valtaa vastaan. Tämä on pyritty järjestämään oikeusvaltioissa Euroopan neuvoston ja YK:n sitomattomilla instrumenteilla, mutta oikeustila on muuttumassa Euroopan neuvoston uuden instrumentin myötä. Työryhmän tulisi arvioida, miten se voisi työssään huomioida tulevat asianajajia, asianajoyhteisöä ja asianajosalaisuutta koskevat velvoitteet perustuslain tasolla.

Kysymys ei ole siitä, kuka voi edustaa henkilöä tai yhteisöä tuomioistuinprosessissa, vaan siitä, miten oikeusavustajien itsenäisyys ja riippumattomuus on perustuslailla turvattu, jotta he voivat mahdollistaa jokaisen pääsyn oikeuksiinsa.

Käytännössä oikeusavustajien riippumattomuus ja itsenäisyys -vaatimukset toteutuvat tällä hetkellä Suomessa vain lailla turvattun itseään sääntelevän ja valvovan asianajajakunnan osalta, ja tämä on vahvistettu myös Euroopan unionin oikeusjärjestelmässä: *asianajajan on oltava riippumaton suhteessa julkiseen valtaan, muihin toimijoihin ja ulkopuolisiin* (asia C-309/99, Wouters, 102 kohta).

On keskeistä, että työryhmässä arvioidaan sekä oikeusturvaa ja oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskeva perustuslain 21 §:ää että perustuslain 9 lukua, jonka otsikko on ”lainkäyttö” ja jossa säännellään muiden oikeudenhoidon toimijoiden riippumattomuutta ja jossa ryhmänä tulisi myös oikeusavustajia sekä heidän itsenäisyyden ja riippumattomuuden turvaamiseksi järjestettyä yhteisöä suojella.

1.1 Johdanto

Työryhmän tulee erottaa riippumattomuutta arvioidessaan toisistaan prosessuaaliset oikeudet *esiintyä tuomioistuimessa* (OK 15:2) ja *tarve suojata itsenäisten ja riippumattomien oikeusavustajien toiminta osana oikeuslaitosta* heidän toteuttaessaan jokaisen kansalaisen ja yhteisön oikeuksia päästä oikeuksiinsa.

On tärkeä huomioida myös terminologinen ero käsitteillä *oikeudenkäyntiavustaja*, joka viittaa tuomioistuimessa luvanvaraisesti (OK 15:2) esiintyvään henkilöön, ja *oikeusavustaja*, joka auttaa kansalaisia myös ulkoprosessuaalisissa asioissa. *Asianajajan* nimi, joka on Suomessa suojattu vain asianajajakunnan käyttöön (AAL 11 §), viittaa tavallisesti asianajajayhteisön (Suomen Asianajajien), jonka lakisääteisenä tehtävänä on säännellä ja valvoa asianajajien toimintaa, jäseneen.

1.2 Perustuslain 21 §:n systematiikka

Perustuslain 21 §:n systematiikassa on oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin osalta turvattu EIS 6 (1) artiklan ja KP-sopimuksen 14 artiklan edellyttämä oikeus oikeudenkäyntiin kaikissa sopimusmääräysten tarkoittamissa tilanteissa. Nykyjärjestelmästä eli käytännössä PL 21 §:n perusteluiden viittauksista puuttuu – huomioiden perustuslain säännöksen laatimisajankohta ennen Suomen liittymistä Euroopan unioniin – Euroopan unionin perusoikeuskirja ja erityisesti sen 47 artiklan 2 kohta. Edellä mainittu perusoikeuskirjan 47 artiklan 2 kohta on laajempi kuin edellä mainittu, sillä sen mukaan jokaisella on oltava mahdollisuus *saada neuvoja ja antaa toisen henkilön puolustaa ja edustaa itseään riippumatta siitä, onko kysymys tuomioistuinprosessista tai ulkoprosessuaalisesta neuvonannosta*.

1.3 Avustamista koskevat kansainväliset instrumentit

Avustamista koskevia kansainvälisiä instrumentteja arvioidessa tulee erityisesti huomioida Euroopan neuvoston ministerikomitean yleissopimus *Council of Europe Convention for the Protection of the Profession of Lawyer* 12.3.2025, jonka voi eurooppaoikeudellisessa systematiikassa kääntää Euroopan neuvoston yleissopimukseksi *asianajajan* ammatin suojaamiseksi.¹

¹ <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM061:00/2024>. Ks. nimestä <https://asianajajat.fi/lausunto-euroopan-neuvoston-yleissopimuksesta-asianajajan-ammatin-suojaamiseksi/>

Riippumattoman, oikeudenhoidon etujen mukaisesti toimivan sekä yleisen edun nimissä ammattieettisten kurinpitosääntöjen kautta valvotun asianajajakunnan on katsottu olevan osa Euroopan unionin oikeusjärjestystä (asia C-155/79, AM & S Europe v. Komissio, 24 kohta ja asia C-550/07 P, Akzo Nobel Chemicals ja Acros Chemicals v. Komissio ym., 42 kohta, asia C-694/20 Orde van Vlaamse Balies ym., kohta 28) ja tällä yleissopimuksella pyritään turvaamaan riippumattoman asianajajakunnan järjestäytyminen laajemmin muun muassa sääntelemällä paitsi asianajajista, heidän ”ammattiyhteisöistään” ja asianajosalaisuudesta Euroopan neuvoston jäsenmaissa.

Suomi on päättänyt 27.11.2025 valtioneuvoston istunnossa esittää Tasavallan presidentille sopimuksen allekirjoitusvaltuuksien antamista.² Itsenäisen asianajajakunnan ja asianajajayhteisöjen sekä perusoikeuksia turvaavien perusperiaatteiden, kuten asianajosalaisuuden, turvaaminen on ylikansallisella tasolla jäänyt pitkälti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen sekä Euroopan unionin tuomioistuimen ihmisoikeussopimukseen ja EU:n peruskirjaan pohjautuvan oikeuskäytännön varaan, mitä ei voida pitää riittävänä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeiden suojamekanismina ottaen huomioon suojattavien asioiden perusoikeuslottuvuus.

Työryhmä ei voi työssään olla huomioimatta tämän yleissopimuksen tulevaa täytäntöönpanoa ja sen sitovaa luonnetta. Konvention voimaansaattaminen sekä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutuminen edellyttää perustuslain täsmentämistä seuraavasti:

- 1) itsenäisen ja riippumattoman asianajajakunnan kirjaamista perustuslakiin muiden oikeudenhoidon toimijoiden rinnalle;
- 2) asianajajia valvovan ja sääntelevän sekä julkista valtaa käyttävän elimen tunnustamista asianajajakunnan itsenäisyyden ja riippumattomuuden turvaamiseksi;
- 3) asianajosalaisuuden turvaamista perusoikeutena.

2 OIKEUS AVUSTAJAAN

2.1 Nykytila

Kuten edellä on todettu, arvioitaessa avustajien itsenäisyyttä ja riippumattomuutta, on erotettava OK 15:2:n mukainen oikeus toimia oikeudenkäyntiavustajana yleisessä tuomioistuimessa ja esimerkiksi perusoikeuskirjan 47 artiklan 2 kohdan jokaisen oikeus saada neuvoja ja antaa toisen henkilön puolustaa ja edustaa itseään, mikä ei rajaa neuvonantoa pelkästään tuomioistuinasioihin.

Suomessa on vain yksi ryhmä riippumattomia avustajia: asianajajat, joiden riippumattomuus on turvattu laintasoisesti järjestetyllä itsesääntelyllä (Suomen Asianajajien valtuuskunnan hyväksymä hyvä asianajajatapa ja sitä täydentävät asianajajia velvoittavat ohjeet) ja omavalvonnalla (Suomen Asianajajien yhteydessä toimiva riippumaton valvontalautakunta).

² <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=4839>

Luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien velvoitteet eli hyvä asianajotapa perustuu lakiin (L luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista 715/2011, 8 §) ja sitä voidaan muuttaa parlamentaarisesti sääntelemällä. He voivat toimia myös in-house-roolissa ja esimerkiksi pankin tai perintäyhtiön juristina, mikä estää heidän toimimisensa esimerkiksi eurooppalaisissa tuomioistuimissa:

”- a person who was entitled to represent his clients before the courts of Sweden and Slovenia, but who was not a member of the respective Bars of those two States, was not a ‘lawyer’, within the meaning of Article 19 of the Statute of the Court of Justice of the European Union. In **the present case** [C-805/18], it is common ground that [Finnish Trial Counsel under Licenced Legal Counsel Act], who signed the application lodged with the General Court, is not a member of the Finnish Bar. It follows from the above case-law that, even if, as the appellant argues, - - he cannot be regarded as a “lawyer” for the purposes of Article 19 of that statute.” [EUTI C-805/18](#)

Myös asianajosalaisuuden turvaaminen koskee lähtökohtaisesti eurooppalaisessa oikeuskäytännössä vain riippumatonta asianajajaa: *“Asiakkaiden on poikkeuksellisia tilanteita lukuun ottamatta voitava perustellusti luottaa siihen, ettei heidän asianajajansa paljasta ilman heidän suostumustaan kenellekään sitä, että he ovat pyytäneet häneltä neuvoja”* (asia C-694/20, Orde van Vlaamse Balies ym.) Tämä johtuu muun muassa siitä, että in-house-roolissa olevat juristit voisivat asianajosalaisuuden suojaan vedotessaan vesittää esimerkiksi kilpailuoikeuteen liittyvät tutkinnot (ks. esim. asia C-155/79, AM & S Europe v. Komissio).

Verrattuna luvan saaneisiin oikeudenkäyntiavustajiin, julkisten oikeusavustajien itsenäisyys ja riippumattomuus on turvattu sillä, että heidän tulee kaikissa toimeksiantoissaan noudattaa hyvää asianajajatapaa (L oikeuspalveluvirastosta 1133/2023, 10 §), he voivat olla asianajajia, oikeusaputoiminnan järjestämiseen sovelletaan hyvää asianajajatapaa koskevia ohjeita ja he ovat riippumatta statuksestaan myös valvontalautakunnan valvonnan kohteena. Heidän asemansa toteutuu käytännössä heidän olemalla osa asianajajakuntaa.

2.2 Nykytilan arviointia

Keskeisten puolustautumisoikeuksien rajoittaminen ja muut hyökkäykset asianajajia kohtaan ovat viime vuosina nousseet ongelmaksi myös EU:ssa ja Euroopan neuvoston jäsenmaissa, kuten esimerkiksi Puolassa ja Unkarissa. Viimeksi Yhdysvaltain presidentin vaihtuminen on saanut hallinnon hyökkäämään asianajotoimistoja vastaan, ja kohteena ovat olleet erityisesti asianajotoimistot, jotka ovat olleet osallisina presidentti Donald Trumpia tai liittovaltion hallinnon toimia vastaan nostetuissa oikeusjutuissa. Hallinnon toimeenpanomääräyksillä (*executive order*) juristeilta on evätty pääsy liittovaltion rakennuksiin – esimerkiksi tuomioistuimiin. Asianajotoimistojen ja liittovaltion elinten sopimuksia on jäädytetty, kuten myös liittovaltion ja asianajotoimistojen asiakkaiden sopimuksia.³

³ Ks. Terhi Hautamäki: Ennen näkemätön hyökkäys. Advokaatti 4/2025, s. 14–18.

Oikeudenmukainen oikeudenkäynti, tehokkaat oikeussuojakeinot ja oikeusvaltioperiaatteen toteutuminen edellyttävät riippumattomien ja itsenäisten tuomioistuinlaitoksen ja syyttäväviraston lisäksi myös riippumattonta ja itsenäistä asianajajakuntaa. Tällä hetkellä perustuslain 9 luku ei tunnusta itsenäisiä ja riippumattomia asianajajia eikä asianajajakunnan järjestäytymistä itse itseään säännellen ja valvoen.

Riippumattomuuden keskeinen osatekijä on oikeusavustajan riippumattomuus, joka toteutuu sillä, että on olemassa asianajajayhteisö, joka sääntelee ja valvoo heidän toimintaansa, ja jota ollaan suojaamassa myös Euroopan neuvoston uudella konventiolla ja joka on tunnustettu paitsi Euroopan unionissa, myös aiemmalla sitomattomalla Euroopan neuvoston suosituksella No. R(2000)21.

Oikeuslaitoksen riippumattomuuden ja siten oikeusturvan toteutumisen perustulailisia takeita vahvistettaessa on arvioitava sitä, pidetäänkö kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden ja PL 21 §:n tarjoamaa suojaa oikeudelle avustajaan riittävänä, kun se nojaa ennen kaikkea esitöissä esitettyyn oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin taiteiden sisältöön ja lisäksi kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin.

3. AVUSTAJIEN RIIPPUMATTOMUUS

Kuten muistiossa on todettu, Itsenäisellä ja riippumattomalla asianajolaitoksella – tai asianajajakunnalla, johon kuuluu myös asianajajayhteisö – on tärkeä ja yleisesti tunnustettu merkitys oikeudenkäytössä. Se ei koske sitä, kuka saa edustaa henkilöitä ja yhteisöjä tuomioistuimissa, mutta tämä oikeus on saattanut rajautua siihen, että tällaisen henkilön tulee olla riippumaton ja itsenäinen asianajaja.

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään korostanut nimenomaan asianajajien riippumattomuutta perus- ja ihmisoikeusnormien näkökulmasta ja esittänyt lainsäädäntöön asianajosalaisuuksia koskevia poikkeuksia tämän myötä. (PeVL 13/2019 vp). Samoin Venetsian toimikunnan Oikeusvaltion tarkistuslistassa painotetaan sekä asianajajalaitoksen että yksittäisen asianajajan asemaa, ei minkä tahansa avustajan asemaa.

Avustajien riippumattomuutta arvioidessa tulee huomioida, että se ei koske vain avustajan valintaa, vaan avustajan riippumattomuutta tehdä oikeudellisia päätöksiä esimerkiksi valtiohallinnon siihen puuttumatta tai ilman pelkoa joutua kurinpitomenettelyn tai rikosprosessin kohteeksi. Tätä vapautta suojataan myös aiemmin viitatulla Euroopan neuvoston konventiolla.

Kuten muistiossa on todettu, on ratkaisevan tärkeää, että asianajajalaitos on organisoitu tavalla, joka varmistaa sen riippumattomuuden ja asianmukaisen toiminnan. Laitos tarkoittaa paitsi asianajajakuntaa, myös asianajajayhteisöä. Sen toiminnan, myös elinkeinonvapauteen puuttumisen (ks. KKO:2025:100) tulisi olla perustuslaissa turvattu.

4. AVUSTAJIEN VALVONTA

Kuten muistiossa on todettu, asianajajia, julkisia oikeusavustajia ja luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia valvoo valvontalautakunta, josta säädetään asianajajista annetun lain 6 a §:ssä. Lautakunnan on säädetty olevan riippumaton ja toimivan asianajajayhteisön yhteydessä. Tällä on merkitystä nimenomaisesti itsenäisyyden ja riippumattomuuden turvaamisessa. Toisaalta vastapainona on virkavastuu ja tuomarinvastuu (AAL 7 k.2 §), mahdollisuus hakea muutosta Helsingin hovioikeudesta (AAL 10 §) sekä valtioneuvoston oikeuskanslerin toteuttama laillisuusvalvonta (AAL 6, 7 c ja 10 §).

Mikäli valtioneuvoston oikeuskanslerin tehtäviä muutetaan tuomioistuimien ja tuomareiden valvonnan osalta, vastaavat muutokset tulisi tehdä asianajajien valvontaan. Nykytila on ollut toimiva ja asianajajien itsenäisyyden ja riippumattomuuden turvaava.

5. OIKEUSAPU

Kuten edellä on todettu, julkiset oikeusavustajat ovat velvollisia noudattamaan hyvää asianajajatapaa kaikissa toimeksiantoissaan, he voivat olla asianajajia, oikeusaputoiminnan järjestämiseen sovelletaan hyvää asianajajatapaa koskevia ohjeita ja he ovat riippumatta statuksestaan myös valvontalautakunnan valvonnan kohteena. Heidän asemansa toteutuu käytännössä heidän olemalla osa asianajajakuntaa.

Perustuslaissa tai sen perusteluissa tulisi huomioida, että perusoikeuskirjan 47 artiklan 3 kohdan mukaan maksutonta oikeusapua annetaan niille, joilla ei ole riittäviä varoja, jos tällainen apu on tarpeen, jotta asianomainen voisi tehokkaasti käyttää oikeutta saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tämän voisi vielä erikseen huomioida perustuslain 21 §:n muutosten perusteluissa.

6. ASIANAJOSALAISSUUS

Asianajajia sekä heidän apulaisiaan sitoo asianajosalaisuudeksi kutsuttu laaja yleinen salassapitovelvollisuus asiakkaansa asioista sekä tehtävässään saamistaan tiedoista. Asianajajat ovat velvollisia huolehtimaan asianajosalaisuuden toteutumisesta, sillä asianajosalaisuudella turvataan asiakkaan perusoikeuksien toteutuminen. Asianajosalaisuudella turvataan henkilön oikeus saada riippumattomia oikeudellisia neuvoja sekä antaa toisen henkilön puolustaa ja edustaa itseään osana oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä.

Asianajosalaisuuden suoja perustuu ensisijaisesti AAL 5 c §:ään sekä asianajajia AAL 5 §:n perusteella velvoittavien tapaohjeiden 3.4 ja 4.3 -kohtiin, mutta perus- ja ihmisoikeutena perustuslain 10 ja 21 §:ään, Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47(1), 48(2) ja 7 artiklaan sekä EIS 6 ja 8 artiklaan – joita täydentävät oikeuskäytäntö (viimeaikaisista esim. EUTI C-694/20 | Orde van Vlaamse Balies ym.). Asianajosalaisuuden rikkominen on rikosoikeudellisesti sanktioitu (AAL 5 c §:n 2 momentin viittaus rikoslain 38:1 ja 38:2:ään).

Myöhemmin asianajosalaisuudesta on säädetty myös oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 13 §:ssä sekä luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain (715/2011) 8 §:n 1 momentin 4 kohdassa, ja asianajosalaisuus tunnustetaan myös pakkokeino- ja esitutkintalaissa. Huomionarvioista on kuitenkin se, että asianajosalaisuus koskee asianajajia kaikissa heidän tehtävissään, kun luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajia vain OK 15:2:ssa tarkoitettuna oikeudenkäyntiavustajana sekä tehtävässä, jonka hän on saanut tuomioistuimen määräyksen perusteella tai johon hänet on määrätty oikeusapu-laissa (257/2002) tarkoitetuksi avustajaksi (L luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista 8.5 §).

Eri toimijoille asetetut aktiiviset raportointivelvollisuudet ovat kyseenalaistaneet myös asianajosalaisuuden. Esimerkiksi avoimuusrekisteristä annettu laki (430/2023) asettaa myös asianajajille raportointivelvollisuuden, joka loukkaa asianajosalaisuutta (ks. 3 § 3 mom.) sillä tieto asianajajan asiakkaasta, asianajotoimeksianto itsessään ja sen sisältö kuuluvat asianajosalaisuuden ytimeen ja sen suojan piiriin.

Euroopan unionin tuomioistuin totesi raportoitavia järjestelyjä verotuksen alalla koskevan ns. DAC-6 -direktiivin soveltamista koskevassa ratkaisussaan C-694/20 (Orde van Vlaamse Balies ym.) , että asianajajien ilmoitusvelvollisuus ei ole välttämätön ja sillä loukataan näin ollen asianajajan ja hänen asiakkaansa välisen yhteydenpidon kunnioittamista koskevaa oikeutta sekä sen, että ” - henkilöiden on poikkeuksellisia tilanteita lukuun ottamatta voitava perustellusti luottaa siihen, ettei heidän asianajajansa paljasta ilman heidän suostumustaan kenellekään, että he ovat pyytäneet häneltä neuvoja.” Samat edellytykset tunnustettiin Suomessa ennen lain implementointia (PeVL 13/2019 vp).

Asianajosalaisuutta on tarkasteltu myös ihmisoikeustuomioistuimessa, jonka käytäntöä on kattavasti referoitu ratkaisussa *Michaud v. Ranska* (12323/11, 6.12.2012, 117–119 kohta).

Asianajosalaisuudelta on oikeuskäytännössä edellytetty nimenomaan asianajajan riippumatonta asemaa – asianajaja ei voi olla työsuhteessa asiakkaaseensa (EYT C-155/79 AM & S Europe, kohta 3. Ks. myös EUTI C-309/99 Wouters, kohta 102.).

Viimeaikainen asianajosalaisuutta sekä sen asemaa haastava kehitys edellyttävät asianajosalaisuuden täsmentämistä ja suojaamista. Kyseessä on oikeusvaltioperiaatteen toteutumisen kannalta välttämätön perusoikeuksien suojakeino, jonka toteutuminen tulisi turvata kaikissa tilanteissa, mukaan lukien mahdolliset kriisitilanteet. Oikeus asianajosalaisuuteen on jokaisen oikeussubjektin perusoikeus, jonka tulisi ilmetä myös perustuslaista.

Perustuslaissa asianajosalaisuuden voisi huomioida oikeusturvaa koskevan 21 §:n yhteydessä.

7. SÄÄNTELYVAIHTOEHDOT JA NIIDEN ARVIOINTIA

Edellä mainittu huomioiden esitetyt sääntelyvaihtoehdot eivät ole toisiaan poissulkevia, vaan toisiaan täydentäviä.

Itsenäisen ja riippumattoman avustajakunnan, erityisesti asianajajien ja asianajajayhteisön turvaaminen edellyttää muistiossa esitettyjen sääntelyvaihtoehtojen 7.1 (PL 21 §:n muuttaminen) ja 7.2 (9 luvun uusi 104 a §) toteuttamista.

7.1 Perustuslain 21 §:n muuttaminen

Pykälään tulisi sisällyttää myös maininta asianajosalaisuudesta:

21 § Oikeusturva

Jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, *oikeus riippumattomaan avustajaan*, oikeus saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

7.2 Uuden perustuslain säännöksen lisääminen

Esitetty ei ole vaihtoehto perustuslain 21 §:n muuttamiselle, vaan sitä täydentävä. Uudessa perustuslain pykälässä tulisi huomioida itsenäinen ja riippumaton avustajakunta osana oikeusvaltiota, oikeuslaitosta ja lainkäyttöä.

Koska esiintyminen tuomioistuimessa tai laajemmin oikeus avustaa on turvattu 21 §:ssä, uudessa 104 a §:ssä voisi perustellusti turvata riippumattoman ja itsenäisen asianajolaitoksen, johon kuuluu paitsi asianajajakunta myös heitä sääntelevä ja valvova asianajajayhteisö sekä asianajosalaisuus.

Pykälä voisi olla seuraavanlainen, jossa systematiikan mukaisesti säänneltäisiin asianajajista tuomarien (102–103 §) ja syyttäjien (104 §) tapaan:

104 a § Asianajajat

Asianajajakunnan sekä asianajajayhteisön itsenäisyys ja riippumattomuus sekä asianajosalaisuus on turvattu lailla.

Helsingissä 30. marraskuuta 2025

SUOMEN ASIANAJAJAT

Niko Jakobsson
Pääsihteeri

Hanna Räihä-Mäntyhärju
Asianajaja